

Meldplicht kindermishandeling: een toegevoegde waarde?

Recente inzichten over het nut van een meldplicht

Jessica van Rossum en Adrie Wolzak

Nederlands Jeugdinstituut / NJi

© mei 2008

Inleiding

Kindermishandeling kan ingrijpende en langdurige gevolgen hebben voor het kind. Daarom moet kindermishandeling zoveel mogelijk voorkomen worden, bijvoorbeeld door gezinnen ondersteuning te bieden bij beginnende opvoedingsproblemen. Het is echter lastig om de gezinnen die ondersteuning nodig hebben tijdig in beeld te krijgen. Zowel de ouders als het kind zijn geneigd problemen in het gezin te verbergen: door schaamte, loyaliteitsconflicten of omdat ze zich van de ernst van de problemen niet bewust zijn. Daardoor kan het dat signalen pas door de omgeving worden opgepikt als de problemen zijn uitgroeid tot mishandeling of verwaarlozing van het kind.

Het zijn zowel mensen uit de privé-omgeving van het kind (buren, vrienden, familie en kennissen) als beroepskrachten die deze signalen op kunnen pikken. Er zijn een aantal sectoren waarin professionals frequent met kinderen te maken hebben en daarom vaak worden genoemd: kinderopvang, onderwijs, jeugdgezondheidszorg, huisartsen, ziekenhuizen, politie, geestelijke gezondheidszorg en jeugdzorg.

Iedereen die vermoedt dat er iets mis is in een gezin, kan contact opnemen met een Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK). Het AMK is een belangrijke schakel in het op gang brengen van hulp voor een gezin waar mishandeling plaatsvindt. Het aantal mensen dat zijn zorgen voorlegt aan een AMK groeit ieder jaar. Toch blijft het aantal voorgelegde vermoedens achter bij de verwachtingen, ook waar het beroepskrachten betreft. Daarvoor zijn diverse oorzaken aan te wijzen.

Het komt onder meer doordat bij beroepskrachten de nodige kennis ontbreekt: men koppelt de signalen niet aan mogelijke problemen thuis, laat staan kindermishandeling. Of het is de beroepskracht niet duidelijk wat hij kan doen als hij kindermishandeling signaleert.

Om het laatste te ondervangen stellen meer en meer organisaties 'protocollen kindermishandeling' op (een ontwikkeling die begin jaren negentig van de vorige eeuw op gang kwam). Daarin staat hoe medewerkers in geval van een vermoeden van kindermishandeling behoren te handelen. In zo'n protocol staan verschillende stappen geformuleerd. Contact opnemen met een AMK is daar een belangrijke van. Maar er is ook expliciet aandacht voor wat een beroepskracht zelf kan doen, bijvoorbeeld de zorgen voorleggen aan de ouders. Het adviseren van de beroepskracht daarin is een belangrijke taak van het AMK. Pas als de beroepskracht zelf geen mogelijkheden meer heeft of de ernst van de situatie het vereist, neemt het AMK in overleg met de beroepskracht de verantwoordelijkheid over: er is dan sprake van een 'melding'.

De stappen die we in genoemde protocollen terugzien, zijn ook opgenomen in de 'meldcode kindermishandeling' die in opdracht van de rijksoverheid is ontwikkeld. Deze meldcode biedt een basis voor organisaties die nog geen procedure voor hun werknemers hebben vastgelegd, zoals het geval is in diverse sectoren. Vandaar dat de overheid de implementatie van de meldcode al enige jaren stimuleert. Implementatie betekent dat organisaties de stappen uit de meldcode verwerken in een protocol dat is toegespitst op de eigen organisatie. Daarnaast is deskundigheidsbevordering van het personeel van belang.

De meldcode is dus, ondanks de naam, niet alleen gericht op het 'melden' van kindermishandeling, oftewel het overdragen van de verantwoordelijkheid aan het AMK. Dit in afwijking van een zogenaamde 'meldplicht' zoals die in een aantal landen van toepassing is, met de Verenigde Staten als bekendste voorbeeld. Het invoeren van een meldplicht in Nederland is al herhaalde malen in discussie geweest. Toch is gekozen voor een 'meldcode', omdat deze beter aansluit bij de werkwijze van het AMK waarin advisering een belangrijke taak is. Die adviserende rol is belangrijk omdat juist het bestaande contact tussen de beroepskracht en de ouders een opening kan bieden om zorgen voor te leggen en hulp op gang te brengen. Bovendien wordt er in de notitie 'Niet bij melden alleen' (Baeten, 2002), die gelijktijdig met de meldcode aan de overheid werd aangeboden, op gewezen dat een meldplicht leidt tot inefficiënt veel tijdsinvestering in het onderzoeken van meldingen waarbij uiteindelijk de zorgen niet bevestigd kunnen worden.

Het Ministerie voor Jeugd en Gezin heeft het Nederlands Jeugdinstituut gevraagd of recente literatuur nieuwe inzichten naar voren brengt. De bevindingen zijn weergegeven in deze notitie. Daarin wordt ingegaan op de vraag of een meldplicht een meerwaarde heeft ten opzichte van een meldcode. Overigens zijn er verschillen te onderscheiden tussen de precieze invulling van de meldplicht in diverse landen. Dat hangt sterk samen met de verschillen in juridische en zorgsystemen in deze landen. Onderzoek naar de precieze aard van de uiteenlopende meldplichten en systemen viel echter buiten de focus van deze literatuursearch.

Bevindingen

Naar aanleiding van de vraag van het Ministerie voor Jeugd en Gezin over de meldplicht is op verschillende manieren naar literatuur gezocht. In PsychInfo is gezocht op de termen *Child abuse*, *Child protection*, *Child maltreatment*, *Suspected abuse*, *Child abuse prevention and treatment act*, *Child abuse reporting law*, *Child neglect*, *Child protective service*, *Child protective services* gecombineerd met de termen *Law*, *Laws*, *Duty*, *Report*, *Reporting*, *Mandatory*, *Mandated*, *Code*, *Procedures*, *Procedure*, *Protocol*, *Direction*. Er is hierbij gezocht naar onderzoeken vanaf 2002. Daarnaast is in PsychInfo gezocht op de termen *Child Abuse Reporting*, *Child Abuse* gecombineerd met de termen *Mandat**, *Report**. In Picarta is op de termen *Kindermishandeling*, *AMK*, *Advies- en Meldpunt Kindermishandeling* gezocht in combinatie met de termen *Meldplicht*, *Meldingsplicht*, *Meldcode*, *Wet*, *Melding*, *Melden*, *Verplichten*, *Verplichting*, *Overheid*, *Procedure*, *Procedures*, *Protocol*, *Protocollen*, *Richtlijn*, *Richtlijnen*, *Beroepsgeheim*, *Beroepscode*. Verder is in Google gezocht naar artikelen over het onderwerp. Hieronder geven wij de relevante informatie weer.

Waar geldt een meldplicht?

Verhoudingsgewijs zijn er weinig landen met een meldplicht. Deze is in de Verenigde Staten (VS) voor het eerst ingevoerd, de oudste wetten dateren uit 1963. Later werd de meldplicht in Canada en Australië een substantieel onderdeel van de aanpak van kindermishandeling. Er is nog een klein aantal andere landen met een (vorm van) meldplicht, waaronder Denemarken, Finland, Frankrijk en Zweden (Wallace & Bunting, 2007).

In de VS varieert de precieze invulling van de meldplicht per staat. Hetzelfde geldt voor de verschillende regio's in Canada en Australië. Het belangrijkste verschil betreft de groepen voor wie de meldplicht geldt. Er zijn staten waar naast professionals ook niet-professionals verplicht zijn te melden. Bovendien varieert het per staat op welke beroepsgroepen de wet van toepassing is. De wetenschappelijke literatuur die zich buigt over het effect van een meldplicht heeft voor het overgrote deel betrekking op de Verenigde Staten.

Toename meldingen

Een belangrijk argument dat vaak wordt genoemd voor het invoeren van een meldplicht is dat door invoering het aantal meldingen toeneemt en kindermishandeling beter aangepakt kan worden. Doordat mensen verplicht zijn te melden, zouden zij sneller geneigd moeten zijn te melden. In de meeste onderzoeken blijkt dat in landen met een meldplicht het aantal meldingen is gestegen (Munro & Parton, 2007; Ainsworth, 2001; Wallace & Bunting, 2007; Harries & Clare, 2002). Onderzoek van Drake & Jonson-Reid (2007) laat zien dat het aantal meldingen in de VS sinds het midden van de jaren '70 is verviervoudigd. Het is echter niet aannemelijk dat dit specifiek het gevolg is van het gebruik van de meldplicht, aangezien ook in landen zonder meldplicht het aantal meldingen toeneemt. In een onderzoek van van Drake & Jonson-Reid (2007) is een vergelijking gemaakt tussen staten in de VS waar niet-professionals verplicht zijn te melden en staten waar voor niet-professionals geen verplichting geldt. Het onderzoek laat zien dat ondanks het bestaan van een meldplicht het aantal meldingen van niet-professionals niet veel verschilt van staten zonder meldplicht voor niet-

professionals. Staten met en staten zonder meldplicht voor deze groep laten ongeveer dezelfde meldcijfers zien (Drake & Jonson-Reid, 2007). Ook Harries & Clare (2002) geven aan dat er over het algemeen geen verschillen zijn in het aantal meldingen tussen landen met en landen zonder meldplicht.

Overigens is in Nederland het aantal vermoedens dat aan het AMK (en hun voorlopers de Bureaus Vertrouwensarts) is voorgelegd in de periode 1985 - 2006 maar liefst vertienvoudigd. Die toename wordt doorgaans toegeschreven aan massamediale voorlichting, deskundigheidsbevordering van beroepskrachten en het toenemende gebruik van protocollen kindermishandeling.

Worden alle gevallen gemeld?

Een toename van het aantal meldingen betekent niet vanzelfsprekend dat daarmee alle gevallen van kindermishandeling worden achterhaald. Naar schatting wordt in de VS slechts een kwart van de ernstige gevallen van kindermishandeling gemeld. Aangezien er ongeveer twee miljoen meldingen worden onderzocht per jaar, ligt het jaarlijkse cijfer van niet gemelde kindermishandeling waarschijnlijk in de miljoenen (Drake & Jonson-Reid, 2007).

Uit een review van Wallace & Bunting (2007) blijkt dat er meerdere bewijzen zijn dat in Australië en de VS zeker niet alle professionals zich aan de meldplicht houden. Zo blijkt uit onderzoek dat leerkrachten een vermoeden van kindermishandeling vaak niet melden, in één onderzoek bleek dat leerkrachten in Ohio in 33,2 procent van de gevallen niet melden. Ook komt naar voren dat scholen in de VS de grootste bron van meldingen met betrekking tot kindermishandeling vormen, maar dat dit maar 24 procent vertegenwoordigt van alle gevallen die worden herkend door leerkrachten. In Australië blijkt dat 43 procent van de artsen wel eens bewust heeft besloten om geen melding te doen, ook al hadden ze een vermoeden van kindermishandeling of verwaarlozing. De review van Wallace & Bunting laat verder zien dat verpleegkundigen in Zweden slechts drie op de tien vermoedens van kindermishandeling daadwerkelijk melden.

Flaherty (2006) geeft in zijn artikel aan dat er meerdere redenen zijn waarom artsen een vermoeden van kindermishandeling niet zouden melden, ondanks dat er in de VS sprake is van een meldplicht. Zo zijn er artsen die aangeven dat ze een gebrek aan kennis en vaardigheden hebben om mogelijk misbruik te achterhalen. Ook uit de review van Wallace & Bunting (2007) blijkt dat professionals die moeite hebben om symptomen van kindermishandeling of verwaarlozing te herkennen, minder meldingen doen. De meest voorkomende reden voor artsen om een vermoeden niet te melden, is dat ze niet zeker zijn van hun diagnose of dat ze vinden dat zij zelf effectiever kunnen omgaan met een geval van kindermishandeling dan de Child Protection Service (CPS), het meldpunt in de VS. Ook geven artsen een aantal angsten als reden. Ze zijn bang dat ze gezinnen als patiënt verliezen of dat ze worden aangeklaagd (Flaherty, 2006).

De diverse dilemma's bestaan ook in Nederland. In verschillende onderzoeken (Van Burik & Geldorp, 1997; Baeten et al., 2001; Hoefnagels 2001; Wolf, 2004) komen de volgende drempels naar voren die het melden verhinderen:

- angst ouders 'vals te beschuldigen' omdat men over het vermoeden niet zeker is;

- onbekendheid met het meldpunt;
- angst de privacy van het gezin te schenden;
- angst het vertrouwen van het kind of de ouders te verliezen;
- angst voor woede van ouders als zij te weten komen wie heeft gemeld;
- slechte ervaringen met eerdere meldingen.

De literatuur laat zien dat een meldplicht deze dilemma's voor de beroepskracht niet hanteerbaarder maakt en ze zeker niet wegneemt.

Kwaliteit van de meldingen

Vaak wordt als argument voor invoering van een meldplicht genoemd dat daardoor het aantal meldingen toeneemt. Van belang daarbij is na te gaan welk deel van deze meldingen na onderzoek gegrond blijkt te zijn, oftewel bij welk deel van de meldingen inderdaad sprake blijkt te zijn van kindermishandeling. Uit diverse studies blijkt dat een groot deel van de meldingen niet gegrond is (Munro & Parton, 2007; Alvarez, Donohue, Kenny, Cavanagh & Romero, 2004; Wallace & Bunting, 2007).

Munro & Parton (2007) geven aan dat een meldplicht een groot percentage ongegronde meldingen tot gevolg heeft. De invloed van invoering van de meldplicht is vooral duidelijk in de VS en Australië, waar de laatste dertig jaar het aantal meldingen explosief is toegenomen. Dit is gepaard gegaan met een toenemend aantal ongegronde meldingen. In de VS was in 1976 het percentage gegronde meldingen zestig procent. In 1987 was het percentage gegronde meldingen nog maar veertig procent. Uit het artikel van Wallace & Bunting (2007) blijkt dat in 1993 slechts 38 procent van de onderzochte meldingen gegrond was. Ook Alvarez, Donohue, Kenny, Cavanagh & Romero (2004) noemen vergelijkbare percentages in hun artikel. Het aantal ongegronde meldingen verschilt per staat, maar ligt tussen de 59 en 65 procent.

Ainsworth (2001) heeft een vergelijkend onderzoek gedaan naar twee staten in Australië. In de ene staat (New South Wales) geldt wel een meldplicht en in de andere staat (Western Australia) geldt geen meldplicht. In New South Wales is slechts 21 procent van de meldingen gegrond, terwijl dat percentage in Western Australia 44 procent is. Vergelijkbare data van staten in Australië die een meldplicht hebben, komen overeen met die van New South Wales. Ten opzichte van het totaal aantal kinderen in een staat, is het aantal gegronde meldingen in Western Australia hoger. Per 1000 kinderen is in Western Australia bij 7,5 kind sprake van een gegronde melding van kindermishandeling, in New South Wales is dit 4,2 kind. Uit het onderzoek blijkt dus dat in verhouding in de staat waar wel een meldplicht geldt (New South Wales) meer inspanning en middelen worden besteed aan niet-gegronde meldingen dan in de staat waar geen meldplicht geldt (Western Australia).

Uit de analyse van Ainsworth (2001) blijkt dat systemen waar een meldplicht geldt over het algemeen belast zijn met meldingen waarvan een groot deel niet gegrond is en die veel tijd en geld kosten. Dit vergroot de kans dat voorzieningen overbelastraken met het verwerken van meldingen en kinderen en gezinnen die risico lopen niet de hulp krijgen die ze nodig hebben. Harries & Clare (2002) en Munro & Parton (2007) sluiten zich hierbij aan en geven aan dat de meldplicht alleen betrekking heeft op het

delen van informatie en niet op het bieden van hulp als behoeften daartoe zijn geïdentificeerd. Een groter aantal meldingen leidt er makkelijk toe dat de beperkte hulpbronnen die er zijn, worden ingezet om meldingen te onderzoeken en er minder tijd overblijft voor het bieden van hulp. Het is daarom van belang dat daaraan een adequaat systeem van zorg wordt gekoppeld (Duijst, 2007). Hiermee kan worden voorkomen dat het systeem verstopt raakt door toename van het aantal meldingen en er wachtlijsten ontstaan.

Door toename van het aantal meldingen in de VS worden veel meldingen niet verder onderzocht (Alvarez, Donohue, Kenny, Cavanagh & Romero, 2004). Redenen om meldingen niet te onderzoeken zijn dat er sprake is van incomplete informatie, dat de naam van de dader niet bekend is, dat specifieke details over de mishandeling missen of dat een melding is gebaseerd op speculatie of informatie uit de tweede hand. Het ontbreken van bepaalde informatie zegt echter niets over de gegrondheid van de melding. Hierdoor is de kans groot dat gevallen van kindermishandeling niet onder de aandacht komen vanwege de selectie die wordt gemaakt. Uit onderzoek van Cocozza, Gustafsson en Sydsjö (2007) blijkt dat in Zweden 46 procent van de meldingen niet is onderzocht. Dit kan een demotiverend effect hebben en bovendien geeft het een dubbele boodschap af: professionals zijn verplicht om te melden, maar met bijna de helft van de meldingen gebeurt niets. Voor professionals bleek dan ook dat een reden voor het niet doen van een melding is dat een eerdere melding van hen niet werd onderzocht.

Het is de vraag of kinderen en gezinnen gebaat zijn bij een toename van het aantal meldingen als een groot deel daarvan ongegrond is. Het onnodig onderzoeken en verdacht maken van gezinnen kan negatieve en schadelijke gevolgen hebben (Alvarez, Donohue, Kenny, Cavanagh & Romero, 2004).

Ernstige gevolgen voorkomen?

Een van de redenen waarom kindermishandeling de laatste jaren veel in de aandacht is, zijn de nieuwsberichten over kinderen die als gevolg van mishandeling overlijden, zoals de zaak Savannah.

Is de meldplicht een hulpmiddel om meer van deze fatale voorvallen te voorkomen?

Als wordt gekeken naar het aantal kinderen dat overlijdt als gevolg van kindermishandeling, is er geen verschil te zien tussen het aantal kinderen dat per jaar overleed voor invoering van de meldplicht in de staten in Australië en na de invoering. Ook met betrekking tot het aantal kinderen dat in het ziekenhuis belandt voor opzettelijke verwondingen lijkt de meldplicht geen verschil te maken (Ainsworth, 2001). Wallace & Bunting (2007) vergelijken in hun review landen waar wel en landen waar geen meldplicht geldt op het aantal overleden kinderen per jaar dat in verband staat met kindermishandeling. Opvallend daarbij is dat de VS, die de langst bestaande meldplicht hebben, behoren tot de landen waar de meeste kinderen overlijden in verband met kindermishandeling. Daarnaast heeft de enorme toename van het aantal meldingen in de afgelopen twintig jaar in de VS niet geleid tot een vermindering van het aantal kinderen dat overlijdt in verband met kindermishandeling.

Verantwoordelijkheid beroepskracht

Melton (2003) laat zien dat de meldplicht lang geleden is ontstaan in de VS in een andere situatie dan nu het geval is. In de loop der jaren is het systeem steeds meer uitgedijd en bovendien is bij de invoering van de meldplicht niet goed doordacht wat de werking van het systeem zou zijn. Uit angst voor strafrechtelijke vervolging of een boete zullen beroepskrachten sneller melden (Clare, Diamond & Harries, 2003; Melton, 2003). V alkuil is dat na verloop van tijd niet meer het belang van het kind centraal staat, maar het belang van de beroepskracht. Clare, Diamond en Harries (2003) verwoorden dit als volgt: *“The language of mandatory reporting is assessing risk to children but the work involves managing risk to workers and organisations.”*

Een gevaar dat in de meldplicht schuilt, is het verschuiven van het gevoel van verantwoordelijkheid van beroepskrachten. Na het doen van een melding kan bij de beroepskracht het idee bestaan dat zijn taak is voltooid (Duijst, 2007). Het doen van een melding is voldoende voor de beroepskracht om aan zijn plicht te voldoen. De professionele verantwoordelijkheid wordt hiermee verminderd (Munro & Parton, 2007), terwijl na een melding niet automatisch hulp goed op gang komt (Duijst, 2007).

Wanneer melden?

Een voorwaarde bij het invoeren van een meldplicht is dat duidelijk is wanneer mensen moeten melden en wat wel en niet onder de meldplicht valt. Flaherty (2006) beschrijft in zijn artikel dat dit bijvoorbeeld in de VS niet het geval is, waardoor het een blokkade kan vormen voor het melden van kindermishandeling. Alle staten in de VS hebben wetten die professionals die met kinderen werken, verplichten om vermoedens van kindermishandeling te melden aan de CPS. Maar wanneer is er sprake van een vermoeden? De termen die worden gebruikt verschillen per staat, maar regelmatig komen termen terug als ‘cause to believe’, ‘reasonable cause to believe’, ‘known or suspected abuse’ en ‘reasonable suspicion’ met betrekking tot kindermishandeling. Deze termen worden echter niet nader gedefinieerd en blijven vaag. Dit gebrek aan definitie kan er voor zorgen dat professionals de termen op verschillende manieren interpreteren. Flaherty (2006) geeft aan dat inderdaad een reden om een vermoeden niet te melden is dat artsen de termen die worden gebruikt met betrekking tot de meldplicht niet goed weten te interpreteren. Ook in Zweden bleek het voor beroepskrachten niet duidelijk wanneer ze een melding moeten doen. Professionals dachten dat ze definitief bewijs moesten hebben van kindermishandeling en dat een vermoeden niet genoeg was om een melding te doen (Cocozza, Gustafsson & Sydsjö, 2007). Het invoeren van een meldplicht staat dus niet op zich. Er komt een traject van duidelijke afbakening en definiëring bij kijken. Dit is een lastig maar zeker noodzakelijk aspect. Bij een plicht is het een vereiste dat helder is wanneer je iemand op het niet nakomen daarvan kunt aanspreken. Zonder een duidelijke afbakening brengt de meldplicht slechts verwarring met zich mee.

De meldcode die we in Nederland kennen, biedt wat dat betreft meer ruimte. In die code is ook expliciet de mogelijkheid opgenomen om het AMK te consulteren als een beroepskracht niet zeker is of wat hij ziet reden genoeg is om kindermishandeling te vermoeden. Het AMK kan helpen bij de interpretatie van signalen of de beroepskracht suggesties geven waarop hij zou kunnen letten om het vermoeden al of niet te kunnen onderbouwen.

Van oorsprong had de meldplicht in de VS een afgebakend doel, namelijk artsen verplichten te melden als zij medische aanwijzingen hadden dat een kind lichamenlijk was mishandeld. Later is de reikwijdte op een aantal punten vergroot. Ten eerste geldt de meldplicht tegenwoordig voor beroepskrachten van uiteenlopende disciplines (en in een deel van de staten ook voor niet-professionals). Ten tweede gaat het inmiddels om meerdere vormen van kindermishandeling, waaronder verwaarlozing en seksueel misbruik. Voor al die vormen bestaan grijze gebieden waarin het voor een beroepskracht onhelder kan zijn of hij verplicht is te melden. Ten derde geldt de meldplicht niet alleen wanneer er medische aanwijzingen zijn, maar zoals boven al behandeld, in alle gevallen dat er reden is tot zorg. Clare, Diamond en Harries (2003) typeren die ontwikkeling als volgt: *“Mandatory reporting emerged as a mechanism for enforcing reporting by medical practitioners of ‘battered babies’ and has become a mechanism for reporting anxiety and fear.”*

Franse meldplicht en aanpak meisjesbesnijdenis

In Frankrijk speelt de meldplicht ook een rol in de aanpak van meisjesbesnijdenis. Frankrijk is wereldwijd de enige staat waarin actief wordt vervolgd met betrekking tot meisjesbesnijdenis. Van 1987 tot en met 2007 zijn er 37 strafzaken geweest (Pharos, 2008). Frankrijk wordt daarom regelmatig als voorbeeld gezien als het gaat om de bestrijding van meisjesbesnijdenis, gezien de uitgebreide kennis en ervaring met betrekking tot procesvoering.

Het Franse succes is niet specifiek het gevolg van de meldplicht, maar wordt bepaald door een samenloop van diverse factoren (Kool et al., 2005). Er zijn veel (rechts)culturele verschillen waardoor de Franse aanpak niet zomaar als blauwdruk kan dienen voor de Nederlandse situatie. De aard van de meldplicht hangt bovendien nauw samen met het Franse rechts- en zorgsysteem.

Belang van deskundigheidsbevordering

Harries & Clare (2002) geven aan dat er geen bewijs is dat kinderen die risico lopen of gezinnen die kwetsbaar zijn, baat hebben bij de meldplicht. Er is zelfs enig bewijs dat het tegenovergestelde het geval is. Van belang voor het beter en effectiever achterhalen van kindermishandeling is dat er aandacht is voor scholing en deskundigheidsbevordering. De review van Wallace & Bunting (2007) laat zien dat professionals die verplicht zijn te melden, baat hebben bij training die gericht is op het herkennen van signalen van mishandeling en op het meldproces. Het vergroot de toepasbaarheid van de meldplicht en training zorgt er voor dat professionals eerder melden. Training en scholing zorgen er verder voor dat professionals meer vertrouwen krijgen in hun vermogen om signalen van kindermishandeling te herkennen. Daarnaast worden beroepskrachten zich meer bewust van hun verantwoordelijkheid om een melding te doen, leren ze wanneer wel en niet een meldplicht geldt en hoe adequaat te reageren naar het kind toe. Naast training en scholing is het van belang een goed functionerend systeem van zorg te creëren, waarin de verantwoordelijkheden duidelijk zijn (Duijst, 2007).

Conclusie

Uit bovenstaande blijkt dat een meldplicht niet vanzelfsprekend en op zichzelf staand een meerwaarde biedt. Vaak wordt aan een meldplicht gedacht om beroepskrachten aan te sporen te melden. Een meldplicht kan hiertoe bijdragen, maar er zijn een aantal factoren die een rol spelen bij het succes of falen van een meldplicht of een meldcode. Het invoeren van een meldplicht staat niet op zich, er moet rekening worden gehouden met het volgende (dit geldt in principe voor elk systeem, of er nu wel of geen meldplicht geldt):

- Deskundigheidsbevordering op het terrein van kindermishandeling is van belang.
- Een adequaat zorgsysteem zowel in systemen met als zonder meldplicht is van groot belang.
- Duidelijke afbakening en definiëring is noodzakelijk, zodat helder is wanneer je iemand op het niet nakomen van zijn meldplicht kunt aanspreken en zodat professionals weten wat van hen wordt verwacht.
- Niet het belang van de beroepskracht (uit angst voor vervolging of boete) moet centraal staan, maar het belang van het kind.
- Het is van belang dat beroepskrachten verantwoordelijkheid blijven ervaren na een melding, omdat na een melding niet automatisch hulp goed op gang komt.

Uit de literatuur komen echter meerdere redenen naar voren om de toegevoegde waarde van een meldplicht te relativiseren:

- De toename van het aantal meldingen in landen met een meldplicht is niet specifiek aan de werking van de meldplicht toe te schrijven.
- Een substantieel deel van de vermoedens van kindermishandeling wordt ondanks het bestaan van een meldplicht niet gemeld. Uit onderzoek blijkt dat het percentage dat niet wordt gemeld tussen de 25 en 67 procent ligt.
- In landen met een meldplicht kan een fors aandeel van de meldingen niet worden bevestigd, meer dan in landen zonder meldplicht. Uit onderzoek blijkt dat in landen met een meldplicht 59 tot 79 procent van de meldingen ongegrond is. In New South Wales (waar een meldplicht geldt) is 21 procent van de meldingen gegrond, terwijl dat percentage in Western Australia (waar geen meldplicht geldt) 44 procent is.
- Onderzoek van meldpunten om vermoedens te verifiëren kan negatieve en schadelijke gevolgen hebben voor kind en gezin als het vermoeden ongegrond blijkt te zijn en kan zorgen voor onnodige verdachtmaking.
- In landen met een meldplicht hebben professionals met dezelfde dilemma's te maken als in landen zonder meldplicht.
- Er is geen bewijs dat een meldplicht extra bijdraagt aan het voorkomen van fatale gevallen van kindermishandeling.

Hiermee komt de conclusie van dit artikel overeen met de conclusie die is getrokken in het eerder geschreven artikel 'Niet bij melden alleen' (Baeten, 2002). Daaruit bleek dat een meldplicht op zichzelf weinig toevoegt voor de Nederlandse situatie. Deze conclusie is vergelijkbaar met de uitkomst van het

onderzoek van Wallace & Bunting (2007) naar het nut van de invoering van een meldplicht in Noord-Ierland. Zij geven aan dat voor Noord-Ierland een systeem waarbij melden niet verplicht is een effectief en flexibel raamwerk kan bieden voor de bescherming van kinderen. In dit systeem geldt dat er gewerkt wordt met samenwerkings- en handelingsprotocollen en dat training voor professionals en vergroting van het publieke bewustzijn omtrent kindermishandeling plaatsvindt.

Bovenstaande afwegend zou de aandacht vooral moeten gaan naar intensivering van deskundigheidsbevordering op het terrein van kindermishandeling en een goed functionerend systeem van zorg.

Literatuur

Ainsworth, F. (2001). Mandatory reporting of child abuse and neglect: does it really make a difference? *Child and Family Social Work*, 7, 57-63.

Alvarez, K.M, Donohue, B., Kenny, M.C., Cavanagh, N. & Romero, V. (2004). The process and consequences of reporting child maltreatment: A brief overview for professionals in the mental health field. *Aggression and Violent Behavior*, 10, 311-331.

Baeten, P. (2002). *Niet bij melden alleen. Achtergrond van de meldcode kindermishandeling voor beroepsgroepen*. Utrecht: NIZW/ Expertisecentrum Kindermishandeling.

Baeten, P., Berge, I. ten, Geurts, E., & Kooijman, K. (2001). *Jonge kinderen in de knel: De aanpak van kindermishandeling bij 0- tot 4-jarigen onderzocht*. Utrecht: NIZW.

Burik, A. van, & Geldorp, M. (1997). *Signaleren en melden van kindermishandeling: Een onderzoek naar kenmerken van (potentiële) melders*. Amsterdam: DSP.

Clare, M., Diamond, S. & Harries, M. (2003). *Managing risk in child protection: implications of alternatives to mandatory reporting*. In: *Ninth Australasian Conference on Child Abuse and Neglect. Many Voices, Many Choices - ACCAN papers and presentations*. Sydney: Department of Community Services.

Cocoza, M., Gustafsson, P. & Sydsjö, G. (2007). Who suspects and reports child maltreatment to Social Services in Sweden? Is there a reliable mandatory reporting process? *European Journal of Social Work*, 10, 209-223.

Drake, B. & Jonson-Reid, M. (2007). A response to Melton based on the best available data. *Child Abuse & Neglect* 31, 343-360.

Duijst, W. (2007). Meldplicht kindermishandeling voor professionele hulpverleners? *NCJM-bulletin*, 32, 8-16.

Flaherty, E.G. (2006). Does the wording of the mandate to report suspected child abuse serve as another barrier to child abuse reporting? *Child Abuse & Neglect*, 30, 341-343.

Harries, M. & Clare, M. (2002). *Mandatory reporting of child abuse: evidence and options*. The University of Western Australia.

Hoefnagels, C. (2001). *Met recht van spreken: Enkele theoretische en empirische bijdragen ten behoeve van de secundaire preventie van kindermishandeling*. Amsterdam: SWP.

Kool, R. (2005). Strafbaarstelling en handhaving van meisjesbesnijdenis. *Nederlands Juristenblad*, 5, 2092-2095.

Kool, R.S.B, Beijer, A., Drumpt, C.F. van, Eelman, J.M. & Knoops, G.G.J. (2005) *Genitale verminking in juridisch perspectief. (Rechtsvergelijkend) onderzoek naar de juridische mogelijkheden ter voorkoming en bestrijding van vrouwelijke genitale verminking*. Utrecht: Willem Pompe Instituut, sectie Strafrecht, Universiteit Utrecht.

Munro, E. & Parton, N. (2007). How far is England in the process of introducing a mandatory reporting system? *Child Abuse Review*, 16, 5-16.

Pharos (2008). *Vrouwelijke Genitale Verminking in Europa. Overzicht en overwegingen*. Utrecht: Pharos.

Wallace, I. & Bunting, L. (2007). *An examination of local, national and international arrangements for the mandatory reporting of child abuse: the implications for Northern Ireland*. NSPCC Northern Ireland.

Wolf, M. (2004). *Gevallen en geslagen? Kindermishandeling in de publieke opinie*. Amsterdam: Interview/NSS.